

Csenger régi helynevei

A felszabadulás előtt 6465 katasztrális hold területű Csengernek és határának századokon át nemzedékről nemzedékre öröklődő határnevei lassan feledésbe merülnek. Illik, hogy kutatásaink eredményeit átadjuk az utánunk következő generációknak.

Csenger 1219: villa Senguer (Vár. Reg. 226.) — **1239: terra Chenger** sitam iuxta Zomus — **1239: Mathiam et Nicholaum de villa Chenger** iobagiones Castris de Zathmar (Wenzel VII. 77., IX. 309.) — **1332: Chenkeer** (Anj. Okm. II. 630.) — **1338: in congregatione nostra generali quas habimus in villa Chenger** (Anj. Okm. III. 501. Z. O. I. 548.) — **1360: datum in Cenger** (Z. O. III. 167.) — **1366: Chengur** (Kállay II. 185.) — **1384: prope villam Chengul** (K. O. I. 410.) — **1385: prope villam Chenger** (Z. O. IV. 301.) — **1394: in villa Chenger** (Zs. O. I. 486.) — **1399: ad faciem possessionis Chengur** vocata (K. O. I. 494.) — **1441: in oppido Chenger** (K. O. II. 377.) — **1448: nostri oppidi Chenger** (Z. O. IX. 179.) — **1449: ad oppidum Chenger** vocatum locum scilicet sedis judicariae predicti comitatus Zathmariensis (K. O. II. 279.) — **1524: datum Czengereth** sombaton (Drágffy János levele MNy 1929. 67.) — **1559: költ Csengerbe** (K. O. III. 308.) — **1567: hagyom Csengert** minden tartományival kétezer arany forintba (K. O. III. 373.) — **1584: Czyngernél** ölék meg Bánfy Imrét (M. Cs. Sz. 1935. 15.) — **1588: Czingörben** az gyölésben (MNy 1951. 99.) — **1592: Csengerben** létömben másféle hallal is bevesb voltam — írja Prépostváry Bálint (K. O. III. 574.) — **1600: Chinger** (Basta I. k. 444.) — **1638: írtam Csengerben** 1 martius 1638. (Deák 137.) — **1689: Csenger** nevü oppidiumban — **1736: Csenger Mező Városában** — **1754: Mező Csenger** nevü városban lakó Molnár István — **1780: M. Csenger** városában — **1835: Csenger Mező város** — **1849: Csenger M. városra** rovott 20 gyalog és négy lovasok kiállítására és felszerelésére — **1874: a birtokosság... Csengernek** nagy községgé lett emelkedését óhajtja.

A középkorban oppidum-ként (mezőváros) szereplő helység területének kialakulását ma már nem tudjuk nyomon kísérni. A határban máig élő dülőnevek azonban bizonyítják, hogy több település volt körülötte s ezeknek pusztulása után határunk növelte Csenger birtokosainak területét. A lakott települések közül következőknek találtuk meg biztos nyomait:

1. **Jánosi, Csengerjánosi** Maksai megállapította, hogy valamikor népes falu volt Csengertől nyugatra (152. l.). Valószínű, hogy Csengernél régebbi település s várnépek lakhattak benne. Jánosinak már 1322-ben anya-

egyháza (*matris Ecclesiae beate Margarethae de eadem Iwanissis*) volt s András erdélyi püspök megengedte, hogy leányegyházában, Csengerben kápolnát építhessenek fából (*ipsam capellam debeat officiare et semper ipsa capella ad praedictam ecclesiam beatae Margarithae matrem pertineat*). Korán megszerezte Jánosit a Káta nemzetség, s a belőle származó Csaholyi család birtokaihoz tartozott 1429-ben is. (Szirmay II. 109.) János Tamás nevű papja 1332-ben 6, Benedek 1334-ben 9 garas pápai tizedet fizetett (Mező—Németh 39—40.) 1559-ben Csaholyi Ferenc végrendeletében említi Jánosiban lévő birtokát, özvegye Károlyi Fruzsina halála után a Károlyi család itteni birtoka áll egy colonusból, egy libertinusból és egy desertus locusból (K. O. III. 545.) Lakott hely 1669-ben is, mert Melith Zsigmond Csenger Jánosiban lakó Gaáll János nevű jobbágyát manumittálta. 1695-ben Csenger Jánosiban Szilágyi Pál úrtól két telket vásároltak. 1698-ban pedig Szegedi Pálné birtokait összeírták Csenger-Jánosiban s abból a falu határának háromnyomásos gazdálkodása is világos: **Kert allyának nevezett fordulót, Ura felé való fordulót és Dombutára való fordulót** említik. A dülönevek közül ekkor a következők fordulnak elő: **Kútvölgye hát, Vöcsik mocsár, Bika rét, Ér oldal, Ér hát, Pap Szeg, Sziget, Körtvély tó, Setét szeg, Szakadék, Tiba tava, Fűves út és Csipkés szer.**

Kiss Kálmán szerint puszta volt már 1705-ben (694. l.). Szaniszló Zsigmond 1707. november 4-én csapatával Csengeren által menvén szállottak a **Jánosi határban**, november 5-én pedig az **Jánosi templom mellett, mely is puszta volt.** (Történelmi Tár 1890. 326.) A múlt században élő emberek emlékezete szerint az utolsó tatárfutáskor pusztult el (1717). A kuruc harcok alatt már nem sokan lakhattak benne, hiszen temploma pusztulóban volt s a parochialis telek 1689-től a csengeri parochiális birtokhoz tartozott.

1792-ben Kiss Kálmán szerint temploma körfalai még meglehetősen nagyságban voltak meg. Helye a szántóföldek közül 1878-ban is kimagaslott (694). Bihari Imre csengeri főbíró szerint 1864-ben „a templomból romok felszedésére most élő emberek is emlékeznek” (Pesty I. 107.) A Borovszky féle Szatmár megye monográfiája szerint a néphagyomány azt tartja, hogy „a láp ingoványaiba süllyedt” (Borovszky 161.)

Nagyapám (Osváth János 1839—1924) emlékezete szerint a falu helyét pontosan ismerték kortársai s a telkek határai is egymás után kitűntek az emelkedettebb helyen lévő templomhely körül.

1759-ben Szuhányi László birtokai közt még pontos feljegyzést készítettek **Praedium Csenger-Jánosiról** s ott ilyeneket találunk: Ezen Puszta faluhelynek része: Csenger felől, vagyis napkeleti végén az északi, vagyis **Templom soron**, amint bemegy az ember Jánosiba — egy kicsint a templomot meghaladva, vagyon egy puszta Curia, kit az előtt Majtényi András

birt zalogba, most Osváth László bírja, — azon sor, mely sor által ellenben vagy az Templom, stb.

1808-ban Kabay Ferenc esperes által készített egyházi javak jegyzékében úgy említetik a Puszta Jánosi parókhia a hozzátartozó földekkel együtt mint a csengeri ref. egyház tulajdona (Kiss 694.)

Borovszky monográfiája szerint határában a templom helyén egy harangot találtak, amelyet Csengerbe vittek. Ezt a harangot 1916-ban, az első világháborúban, elvitték ágyúöntéshez. De találtak ott egy kelyhet is, amely Porcsalmára került. (Borovszky 139.). Erről a kehelyről Kiss Kálmán így vall: „Egy itczés nagyságú gazdagon aranyozott ezüst pohár 9 éremmel ékesítve, mely érmeiken túrbános és női arcképek láthatók. Ezt a Csengerrel határos **Puszta Jánosi** határában találták meg s egy zsidótól id. Kormos Ferenc vette meg, kitől az ökörítói egyház 200 váltóforintért vásárolta vissza.” (Kiss 664.)

1818-ban határát csengeri, pátyodi, urai és tyukodi birtokosok használták, s ebben az évben „nyomás mezejüket az u. n. Csenger Jánosi határon lévőket megegyezésből általadták téli legelőnek.” 1836-ban az urai, csengeri és Jánosi puszta határát megújított határdombokkal jelölték. Az arányosítás adott alkalmat arra, hogy Jánosi határát szétosszák, s egy-egy része Csenger, Pátyod, Angyalos és Ura határához méretett.

A dülőnevek máig őrzik a helység emlékét, körülbelül 1960-ig őrizte a vasútállomás is: Pátyod—**Csengerjánosi**.

2. Másik helység volt, melynek területe beleolvadt a csengeri határba: **Recsege**. A legrégebbi oklevél **Receh** néven említi 1271-ből, (Szentpétery II. I. 115.) amikor V. István Ponith comes fiának Ábrahámnak adta. Ezt azonban helytelenül, Fejér alapján még Szentpétery is, Ricsével azonosították, holott a Csenger mellett fekvő **Rechege-vel** azonos. Ricse nevét az oklevelek másképpen írták. **Rechege** formában szerepel ez a helység a későbbi oklevelekben is a Káta nemzetségből származó Csaholyi család birtokai között. 1330-ban vagy 1338-ban az itteni várjobbágyok magvaszakadtával I. Károly Domokos fiainak, Péternek és Jánosnak birtokát Nagysemjéni Istvánnak, kedves udvari hívének és az ő atyafiának Chengery Miklósnak és Jánosnak adja, kivéven a szatmári vár hatalma alól.

Ugyanerre a **Rechegere** vonatkozik 1350-ből az az oklevél (Kállay O. I. 287.), mely szerint Ábrahám fia, László mester alispán és a négy szolgabíró bizonyítja, hogy Semjéni (de Semjen) István fia István **Rechege** nevű birtokának szomszédait, különösen pedig Bagos falut eltiltotta ezen birtokának használatától. 1351-ben Tamás országbíró, túróci ispán, azt a pert, amelyet Nagysemjéni István fia István indított Óvári Miklós fia, István ellen **Rechege** birtok miatt, a király parancsára elhalasztották. (Kállay O. II. 5.)

1381-ben Csaholyi Sebestyén és János Rechegéért elcserélik a Kállyakkal Csaholyhoz közel fekvő birtokukat: Radolphot, illetve Abaházát. Maksay szerint ekkor már „habitoribus destituta” **Rechege**, s ettől kezdve puszta a neve. Lakói valószínűen a láp szaporodó és növekvő erejű árvizei miatt hagyták el. Ennek okleveles bizonyosságául felhozza, hogy az 1338-iki határjárást „propter inundacionem et copiositatem aquarum ac arundinum et gramium altitudinem”-nek nem tartották meg (Maksai 199—200.)

1428-ban kelt oklevél a váradi káptalan előtt Bagos és Ura birtokainak **Rechege** felől való meghatározását tanúsítja. Ekkor possessionak nevezik, s a határjárás a következő dülőneveket említi: **Meggestho, Locum Sulchatelke, Kertuelzygethe** (K. O. II. 115.) Kettő közül máig él a nép emlékezetében.

Recsege hajdani település helyét tehát Csenger és Bagos között kell keresni, s a Csengerből Bagos felé vezető út mellett volt a **Recsigedomb**, ahol épületmaradványok és emberi csontok kerültek elő a múlt század hatvanas éveiben is (Pesty I. 108.) A csengeri dülőnevek között található: **Recsigedomb, Recsigelapos, Recsigebalkány.**

3. Csenger határában feküdt a **Senye** nevű település is, amelynek emléke a Szamos árterületén lévő **Senyikert** névben maradt fenn. 1366-ban **Eghazasseny**e néven szerepel, s királyi népek lakják, akárcsak Csengert, Jánosit és Recsegét is. A Csaholyi család birtokai közt 1429-ben Csenger után következő helységnévként szerepel **Senye**. Maksai szerint lakossága már a XIV. században elhagyta, 1366-ban „habitoribus destituta” (Maksai 206.) Meg kell jegyeznünk, hogy sem Semjén-nel sem Sényővel nem szabad összetéveszteni. A **Senyikerten** a Dombkert nevű helyen régi téglalapú épület alapfalaiából középkori téglákat termeltek ki még 1945-ben is. (Szabolcs-Szatmári Szemle 1956. sz.) Valószínű, hogy e helyen kell keresni a település templomának alapfalait. A csengeri dülőnevek közt szereplő **Senyikert (Sanyikert), Senyitő (Sanyitő)** ennek a lakott helynek emlékét őrizte meg.

4. Csengerhez tartozik egy rész **Vizsoly** határából is. Ez szintén lakott hely volt a középkorban. 1312-ben **Wysulnak**, 1329-ben **Visulnak**, 1381-ben **possessio Visolnak** említik (Csánki 489.), 1375-ből **Vysul** formában maradt fenn ennek a településnek a neve. Szepesi Jakab országbíró előtt Ugrai Lukács Darai Csák leánya, Klára nevében Visegrádon panaszt emelt Teysedi János fia János ellen, azzal vádolván őt, hogy midőn Csák fia Miklós a törvény elé akart menni, akkor Óvári István, s ennek fia Miklós, Tysedi János fia János, Géci Jakab fia András és Dambói János fia István Óvári szolgálival együtt 1372-ben december 23-án megtámadták és megölték. A váradi káptalan ez ügyben Szatmár vármegyében vizs-

gálatot tartván, megállapította, hogy Csák fia Miklós **Vizsoly (Vysul)** faluban a nevezettek által tényleg megöletett. (Teleki 83.) 1483-ban már prédiüm. A csengeri dülőnevek közt napjainkig megmaradt emléke.

5. Utóljára **Costatum Costatum** nevű területről kell említést tenni, amelyet V. István király 1271-ben adott Ponyth comes fiának, Ábrahám-nak **Receh** nevű hellyel együtt. Ennek helyét nem találták meg az eddigi kutatók. Ez a birtok is a Csaholyi család birtokai közt szerepel 1429-ben Koztoton alakban közvetlenül Csenger nevének említése előtt. Ennek emlékét kissé torzult formában őrzi a hajdani Csengerjánosi határában lévő dülőnév: **Kis tátom**, amelyre vonatkozóan bőséges adat áll rendelkezésünkre a dülőnevek között. Mező András és Németh Péter, megtévesztve Fejér által, Túrricse határába helyezi, s Konstantin névvel hozza kapcsolatba. **Receh** és **Costatum** mint a Káta nemzetség birtoka célravezetőbben kereshető Csenger közelében, amint az adatok is bizonyítják.

Csenger belterületének nevei

1797-től vannak adatok arra, hogy a helység két fő részét **Alsó** és **Felső utcák** névvel különböztették meg. A város hadnagya mellé két alhadnagyot választottak az Alsó és Felső utcák megosztása szerint. Ugyancsak két egyházfit választottak a református egyház gondnoka mellé az Alsó és Felső utcákról.

1797: **Felső utcák** — 1822: **Felső uttzákra** — 1823: a **három felsőbb uttzák**. A három Felső utca a következő volt: **Halom- Tóth** és **Kis utca**.

1797: **Alsó uttzák** — 1824: **Alsó utcza**i egyházi. Az Alsó utcákhoz a **Kis** és **Nagyberekaljai utcát** számították, valamint a **Híd** felé vezető **utczát** s a **Kertalját**, illetve a **Kastély utcát**.

1. **Berekalja, Berkalji** — **Berekaljai utca** — 1736: **Berek allyai utszárul** kijöven — 1759: **Berekalyi utca** — **Berekallyi** napkelet felől való **sor-utczában** — 1766: a **Berek alá járó út** — 1788: **Berek alatt** a sikátor mellett egy szárazmalom — 1798: **Berek Allyi** egyházfinak választtatott Molnár Sigmond — 1804: **Berekallyai** Kis József panaszol — 1814: **Berek allyáról** — 1822: **Berek alá mentek** — 1824: **Berek alól** jöttek.

2. **Cigánysor** — 1806: a Berek allyai uttzáról a **Czigányok sorjától** a Halom uttzai kertek alá nyúlik a **Kastély pusztája**. Később a cigányok a Halom mellé települtek.

3. **Csúrhely** — 1759: Halom uczának észak felől való sorjában a leghvégén a Temető mellett a város árka mellett egy **Csúrhely**.

4. **Divora árka** — 1759: Kis uczában a napkelet felől való soron, az hol most a Szamos jár és a **Divora árka** vagon.

5. **Ecsedisor** — 1830: az **Etsedi sorban** — 1836: az úgynevezett **Et-**

sedi soron a Berekalyi kert felől való végibül méretett. Később (az első világháború előtt) **Osváth sornak** nevezték. 1950 óta része a Kolozsvári utcának.

6. **Halom, Halomdomb** — 1736: a **Halom** mellett a Kerekes kúriája — egy telek a **Halmon** belől — 1762: a **Halom**, mellette egy szántó föld — 1773: éppen amely földön a **Halom** vagyon — 1832: a **Halom** végibe lévő zabvetés — 1835: **Halomdombnál**. A Halomdombot a XIX. század második felében kezdték jó sárga földjéért háztöltésre elhordani s helyébe olyan mélyedés keletkezett, amely összegyűjtötte a vizet s mocsarassá vált. Környékére települtek a cigányok. A Halomdomb elhordása közben 1870-ben hat darab római kori emlékérem is előkerült (Vespasianustól, Titustól és Trajánustól), amelyet Katz Jónás vásárolt meg, s küldött be a Nemzeti Múzeumba. (Arch. Ért. III. 1870. 192—193., 301. és Szatmár, Ugocsa és Bereg vármegyék Bp. 1929. 52.)

7. **Halom utca** — 1704: Csenger nevű oppidumban **Halom Utzában** lévő puszta telekemet — 1736: **Halom uczában** napnyugotrul egy puszta telek — 1759: **Halom uczában** az néhai Melith Péter udvarház helye — 1816: **Halom uttzáról** — **Halom uttzába** — 1821: városunknak az úgy nevezett **Halom uttzáján** Tekintetes és Nztes Szuhányi János úr egy szárazmalmot éppen az országútnak közepében építtetvén — 1835: **Halom uttza** — 1864: **Halom utca**. Az utca végén lévő mesterséges halomról (Pesty I. 107.) 1925-től Horthy Miklós utca, 1945-től Ady Endre utca a neve.

8. **Híd** — 1498: Drágffy Bertalan Csengernél a Szamoson álló hídnál Nagy Miklóst megtámadta (Petri Mór V. 437.) — 1704: Buday István írja II. Rákóczi Ferencnek: Csengerben szállok az **hidat** köttetem által... Károlyi Sámuel biztat: a **hidat** hamar általkötteti, köteleket most csináltatok — II. Rákóczi Ferenc válasza: az **hidat** Csengernél által csináltatván... ott verje sáncba magát (II. Rákóczi Ferenc levéltára I. 77—78., 301.) — 1810: a csengeri **Híd** fából építtetett (Szirmay I. 30.) — 1818: a **Híd** végénél lévő ország uttya az úgynevezett Pallóba lévő rossz töltések — 1819: a vízi malmoktól a **Hídig** mérettessen fel — a **Híd** végénél lévő ország uttyán a Berek allyai telkek végibe — 1835: a **Hídtul** visszafordulva — 1847: a csengeri **hidat** is elsodrotta a Szamos jege és árja, pedig alig múlt hat éve, hogy újonnan építtette a nemes megye (Budapesti Napló, 1847. április 11. Jókai Mór: Cikkek és beszédek Bp. 1965. I. 123.) — 1893: a Szamos folyón lévő **vashidat** kezdték építeni 1892. év június havában, átadatott a forgalomnak 1893. május 27-én... a **hidat** építtette a budapesti Schlick cég — hossza 111,80 méter, 82 672 Ft-ba került. (Lengyel Sándor ref. lelkész bejegyzése a csengeri ref. egyház anyakönyvének I. kötetében — 1944 őszén a németek felrobbantották, új híd épült helyébe.

9. **Híd utca** a Kispiactól a Hidig vezető utat nevezték így, 1945-től része a Kolozsvári utcának.

10. **Kastély.** Az árokkal körülvett, fával benőtt Kastélydombot tulajdonosa, Szuhányi Ferenc 1934-ben a Nemzeti Múzeum szakemberével felásatta, s egy régi erődített építmény alapfalai kerültek elő sok értékes törmeléklelettel. Utána elplanírozták s gyümölcsfával telepítették be, 1945-ben teleknek osztották ki, s ma házak állnak a hajdani Kastély helyén. 1759. január 29-én Szuhányi László birtokainak összeírása alkalmával készült iratban ezt olvassuk építéséről: „az néhai Tekintetes és Nagyságos Bribery Melith Familia **romlott puszta Kastélya**, melynek fundamentumi csak aligh látczanak, melyet ama jó emlékezetű Tekintetes Bribery Paál Tekintetes Bribery Melith Györgynek fia még in Anno 1585 Júniusnak első napján az Atyának, Fiúnak és Szent Léleknek nevében ezen Inscriptioval, kastélyának az Felső Palotákra fell szolgáló ajtójának felében illyen képpen faragott köre ki rajzoltatott: In N. D. Fecit... Paulo Melith de Priber Filio... Georgio Melith: Nisi Dominus aedificaverit Domini in vanum laborant qui aedificant MD... kezdett építeni, mely puszta kastély körül lévén sánccal vagyis árokkal...” — 1669: in **castro Csengeriensis** — 1671: in **castello meo Csenger** — 1702: in **castello Oppidi Csenger** — 1713: április 26-án a szepesi Kamara hivatalos megbízottjai a „**castellum lapideum quadrangulare**” romos állapotáról pontos leltárt vettek fel (Művtört. Ért. 1953. 182—83.) — 1736: Melith Pál curiája, vagyis **puszta kastélya** kertekkel és minden nemű földekkel és rétekkel egyenlő négy részre oszlott — 1738: Perényi Antal írja: Molnár Istvánnak, Szathmár vármegyében lévő **Csengeri Kastélyomhoz** tartozandó örökös jobbágyomnak adom Csenger Mező Városában situált egy teleket, melly is Csonka Lukács telekének hivattatik — 1759: az néhai Tekintetes és Nagyságos Bribery Melith Familia **romlott puszta kastélya**, — 1780: M. Csenger városában, ahol is a **kastély nevű pusztában** lévő telek... alkalmas hely lévén a reá csinálendő épületnek felállítására — 1789: Molnár István 48 éves csengeri lakos vallomása: tudom bizonyosan, hogy azonn Helly, melyenn a Ns Vármegye által Tekintetes Szuhányi László úr általadásából és engedelméből feltsernek ház építődött, a **Kastélyhoz**, melynek most **Kastély helyestől** minden appertinentiáit Tekintetes Szuhányi László úrnak fia Szuhányi János úr bír, tartozandó volt. Az apám, azon jószágnak Gondviselő Gazdája lévén, a **Kastélyban**, melly már **elpusztult** lakott, és azonn helyyenn melyben a feltser háza építve vagyon virágos, gyümölcsös kert lévén, aztat veteményes kertnek fordítván, mint Kastélyhoz valót használta. — 1806: a Halom uttzai kertek alá nyúlik a Belső Birtokhoz tartozandó úgynevezett **Kastély pusztája**, melynek szomszédja a Romano catholica parochia... mindössze lehetne bele vetni 25 köblöt, de minden esztendő-

ben dohánynal használtatódik, kiosztogatódván egy köblös 4 rénesforintért — 1835: Szuhányi Ferentz pusztája, **Kastély domb**, mely Melith curiának nevezetik — 1838: „ezen Curiát a szent hagyományok és az egész világ ösmérete s köztudomása ellen a csengeri **Kastélydomb**, a hajdani híres Melith Curiáról az igazság nyilvános sérelmével a mai fiatal tanúk tudattalanságából származó hazugságot elhinni nem lehet” írja Kölcsey Ferenc a telekösszeírás előterjesztésében a Kastélydombról. — 1850: **Kastély** 12 hold 305 négyszögöl területű.

11. **Kastély utca** — 1835: a **Kastély uttzán** kifelé haladván — 1864: **Kastélysor**. Utca. Az itteni magaslaton feküdt kastélyról, mely a Melith családé volt, de már elpusztult. Kőmaradványai most is látszanak. (Pesty I. 107.) — 1925 óta Jókai utca a neve.

12. **Kertalatt** — 1778: **Kert alatt** egy kis fogás föld — **Kertek alatt** a fogásban Molnár dohányosé s árokkal körül vett kertecske. **Kertalja L. Új utca**.

13. **Kisberekaljai utca** — 1759: **Kis Berekallyi utca** — **Kis Berek** alatt — **Kis Berekallyai utcának** kezdetiben — 1810: a **Kis Berek allyi uttzának** északi sorján — 1816: **Kis Berek allyán** Belényesi Pál — 1835: **Kisberek ajjai utzára** fordulva — 1859: Csenger mező város Templom avagy **Kisberekalja utcájában**. — 1925 óta Kossuth Lajos utca a neve.

14. **Kispiac** — 1818: **Kis piatz** — A Kis és Nagyberekaljai utca összefutásánál a Híd felé kanyarodó út előtt keletkezett térség neve volt.

15. **Kis utca** — 1759: **Kis uczában** napkelet felől való soron, az hol most a Szamos jár — 1772: **Kis Uttzán** napkeleti soron a gróf Károlyi jobbagya szomszédságában az Árokig egy kit telek — 1816: **Kis uttzáról** Kézi József — 1835: **Kis utzába** befordulva öt telek, a Szamos elhordta. 1925-től Hunyadi utca a neve.

16. **Koldusdomb** — Az Ecsedi, illetve Osváth sortól (mai Kolozsvári utca) ahol a Kertalja (ma Petőfi utca) elkanyarodik volt egy kis domb, azt nevezték **Kódusdombnak**, ahol a hagyomány szerint a nagy pestisben több koldus lelte halálát.

17. **Kraszna zugja** — 1835: Tóth utca végén a **Kraszna zugjába** bekanyarodva.

18. **Nagyberekalja utca** — 1759: **Nagy Berekallyi uczáru** a Kis Berekallyi uczára egy telek sem nyúl által, hanem a közepén az határ fűzfa vagydon — 1816: **Nagy Berek allyán** Etsedi János — 1823: **Nagy Berek alá** mentek — 1835: a **Nagyberek alja utzába** befordulva az északi soron. Mikor az országút Szatmár felé keresztül ment rajta, Köves utcának nevezték. 1925-től Bethlen István utca volt a neve — 1945-től Béke utca.

19. **Palló** — 1818: a Híd végénél lévő ország uttyára a Berek allji te-

lekek végibe, az úgy nevezett **Pallóba** lévő töltések — 1819: a Hídnál vagy is a **Pallóba** mért töltéseknél.

20. **Piac** — 1759: a Piaczon egy mézárszék — **Piarcz** sorban a templom előtt találtatik egy telek — 1824: a **Piatzra** a kortsmába ment — 1829: mikor ezek az asszonyok mint kofák a **Piatzon** árulnak, a sok fajtalan és káromló beszédekkel hangzik a **Piacz**. — 1925 óta Hősök tere.

21. **Pincehely** — 1759: a Piarcra felérkezvén holott egy **Pinezhely** telekestől találtatik, a Halom uczának napkelet felől való szomszédgya Fogarassy Antal úr korcsma ház teleke.

22. **Pocokvég** — ahol a Kertalja (ma Jókai utca) a Foglárookra elfordul, a néhány házból álló utcasort nevezték **Pocokvégnek**.

23. **Sikátor** — 1759: Kis Berek allyai uczába Tósér János telekének északi szomszédja a **Kis sikátor** — innet menvén a **Kis Sikátoron** által északra a Berekallyai kertekre nyúló sor telekekre, melyek azon **sikátorra** jönnek véggel — Kis Berek alatt déli szémszédgya a **malomra járó sikátor** — Piarcz sorban a város ház helye, napnyugoti szomszédja a **templomba járó kis sikátor** — 1766: Szamos parton a **Sikátor** is az ecclesia telekéhez tartozik — 1788: Berek alatt a **Sikátor** mellett egy száraz malom — 1809: északi véggel nyul a **Sikátorra**.

24. **Szoros** — 1759: Kis Berek alatt a nap kelet felől való sor uczában délről szomszédgya a kis **Szoros** — a **Szoross** mellett Vargha István teleke.

25. **Szőlőskert** — 1759: a Kastély pusztáin kívül a város árkán belül vagyon egy **Szőlős nevezetű kert** — 1740: a **Szőlőskertnél** való fogásban a város árkának contiguitásában — 1764: a **Szőlős kert** alatt három darab földet az árokig, melyek az árkon belől esnek.

26. **Temető** — 1736: **Temetőn** kívül a temetővel egy barázdán három szántó föld — a **Temetőtül** a Szamos felé nyúl véggel egy szántó — 1766: a **Temetőn** kívül — 1778: a **Temetőn** kívül a Halom felé.

27. **Templom** — A műemlék református templomról első okleveles adat 1406-ból való: „in ecclesia Omnium Sanctorum in eadem villa Chenger constructa.” (Műemlékvédelem XIV. évf. 197. o. 65—71.)

28. **Templom utca** — 1859: Csenger mező város **Templom** avagy Kis berekalja **utcájában**, 1925 óta Kossuth Lajos utca.

29. **Tóth utca** — 1665: **Tót utszában** egy pusztá telek — 1682: **Tóth** uczában — 1690: **Tóth Utcában** Files András telekének hivattatik — 1736: **Thott utcában** a Város felől napkeletre egy telek — 1759: **Tóth uca** végén tűz támadván — 1816: **Tóth utcáról** Osváth László — 1822: **Tót uttzán** jószágot a mezőre ne hajtogattathassanak — 1844: **Tót uttzai** Osváth nemzetség — 1925-től Rákóczi utca a neve.

30. **Új utca** — 1835: az **új uttzába** lekanyarodva az első lábjáig a nyugoti soron visszafordulva — ezt az utcát nevezték később **Kertaljának**. 1925. óta **Petőfi utca**.

31. **Város árka** — 1736: a Szőlős kertnél a **Város árkát** hátra hagyván — 1759: a **Város árkán** belől egy szőlős nevezetű kert — 1759: **Halom** uczában legh végén nap nyugotrul szomszédgya a **Város árka** — 1820: a múlt napokban a **Város árka** töltésekor. Ennek az ároknak a nyomai máig meglátszanak.

A csengeri határ fő részei és az egyes dűlőnevek

A háromnyomásos gazdálkodási rendszer alapvető bizonyítékai:

1. **Óvári forduló** — 1665: az **Óvári fordulóban** — 1773: **Óvári** felé való **fordulóban** — 1822: **Óvári forduló**.

2. **Közép vagy Csengerűjfalusi forduló** — 1665: **Közép fordulóban** — 1744: **Közép mezőn** — 1764: **Közép fordulóban** — 1776: **Közép mezőbeli földek** — **Csenger-Újfalusi közép járás** — 1778: **Középső járás vagy forduló** — 1787: a **Közép vagy Újfalu felé való fordulóban** — 1815: **Közbülső forduló**.

3. **Jánosi vagy Angyalosi forduló** — 1665: **Jánosi forduló** — 1744: **Csengeri határon a harmadik járásban...** — 1744: **Harmadik mezőn** — 1764: **Angyalosi fordulóban** — 1773: **Jánossi felől való forduló** — 1815: **Jánosi fordulón**.

A csengeri határ dűlőnevei

1. **Agyagos** — 1788: az **Agyagoson** lévő hat föld — 1830: a **Közép fordulóban** az **Agyagos szélén** — 1859: **Agyagos**.

2. **Agyagoslapos** — 1736: az **Agyagos Lapossán** egy barázdán három pallag — 1764: az **Agyagos lapos** oldalon — 1773: **Agyagos Laposson**.

3. **Akasztófa I.** — 1665: az **Óvári fordulóban** az **Akasztófánál** három holdas föld — 1736: az **Akasztó fát** a város felől hátul hagyván az **Akasztó fa** sorjában a két út közt, az **Negyven hold sorjának** is hivattatik.

4. **Akasztófa II.** — 1736: a **Kecske rétbe** járó út határozza meg, délre pedig a **Csengeri Akasztófa** felé nyúl — 1744: **Harmadik mezőn** a **Nyalogatóban** harmadik föld az **Akasztófa** felől — 1764: az **Akasztó fánál** az **Angyalosi fordulón**.

5. **Akasztófásor I.** — 1736: az **Akasztófa sorjában** a két út közt — 1864: **Akasztófa sori dűlő**. Hagyomány szerint egy **Reketye Pilának** nevezett boszorkánynak tartott nőt itt felakasztottak és megégettek. (Pesty I. 107.)

6. **Akasztófásor II.** — 1764: az **Akasztó fa sorjában** az Tyukodi út hosszában az **Akasztó sornak** dülőjén egy föld — 1776: Az **Akasztó sorjában** a Jánosi fordulón — 1859: **Akasztófásor.**

7. **Akasztófavölgy** — 1736: **Akasztó völgy** mellett a Tyukodi úton belől — 1764: az **Akasztófa völgyén** dél felül két darab szántó.

8. **Alomföld** — 1772: a Rácsigón hazul az **Alom földre** dül véggel — 1778: az **Alom föld** sorjában — 1826: Tótht uttzán kimenve a Bagosi útra véggel **Alom földnek** neveztetik.

9. **Angyalosi ösvény** — 1736: a város árkát hátra hagyván a Középső sorban az **Angyalosi ösvény** átaljában.

10. **Angyalosi út** — 1736: az **Angyalosi úton** egy föld — 1740: az **Angyalosi útra** megyen véggel, és a Tyukodi út is keresztül megyen rajta.

11. **Árok** — 1788: az **Árokra** jön véggel.

12. **Ároksor** — 1736: **Árok sorban** a Szamosra jön véggel — 1764: **Árok sorjában** az Angyalosi fordulón — 1764: **Árok sorban** a Komen-dáns földje mellett — 1844: **Árok sorban** egy föld Jánosi felől.

13. **Ásthalmirét, Ástomrét** — 1513: **Asthalmyreth** (Maksai 112.) — **Ást halmi rét** (Kiss 421.) — 1824: az **Ástom rétet** szabad legelőből feltsóvázták a csengeriek — 1864: **Ástomrét, Ástomréti** kaszáló (Pesty I. 115.)

14. **Ásvány** — 1736: az Ujfalusú útra jön véggel az **Ásván** felől — 1812: a Csengeri határon az **Ásványnál** lévő zab — 1859: **Ásvány** — 1864: **Ásvány** dülő (Pesty I. 107.)

15. **Ásványfolyás** — 1728: a Tetű rét háton Csenger felől hazul az **Ásvány fojás** mellette — 1744: a harmadik járásban egy kaszáló, szomszédja az **Ásván fojása** — 1815: az **Ásván fojásnál** egy jó darabot ökörtalalmasnak kitsóváztak.

16. **Aszalós** — az 1859-i térképen nincs feltüntetve.

17. **Asztagútja, Asztagút** — 1736: Csengeri Tó háton az **Asztag** avagy Hordós kút útjára jön ki véggel — 1736: **Asztag uttyán** által jár két föld — 1776: az **Asztag** nevezetű útnál — 1850: **Asztag útja.**

18. **Bagosy-kert** — A Berekalji kertnek egyik része. Bagosy László a XVIII. században Csengerben is birtokos volt, Fogarassy Antal felesége is Bagossy lány volt.

19. **Bagosi út** — 1736: a **Régi Bagosi útra** Óvári felől úthossza föld — 1766: a **Régi Bagosi út** hosszában — 1778: **Régi Bagosi útra** jön véggel Hontsokos nevű föld — 1763: az **Ótska Bagosi út** hosszában — 1778: **Bagosi út** része — **Bagosi útra** dül — 1850: **Bagosi útra** véggel.

20. **Balkány** — 1181: **Balkan** (Szentpétery I. 1., 43.) 1. még **Bika-, Kajla-, Kettős-, Külső-, Lánc-, Mester-, Recsege-, Tyúkszembalkánynál.** Jelentése: kis folyó, vagy már csak a medre.

21. **Bányaitag** — Az angyalosi határszélen.

22. **Bántava Bánta** — 1665: a **Bantován** két föld egy barázdán — 1752: az **Banta** nevezetű helyen — 1762: a **Bántán** — 1764: **Bántára** megyen véggel — 1778: **Bántatova** nevű kaszáló — 1809: az Óvári határ szélén vagy on egy kaszáló, **Bantova** vagy a mint most nevezetik, Pap réte — 1864: Óvári határában **Bán tava**, a hajdani csengeri bíró, Melith bán nevééről nevezve, szántóföld és kaszáló (Pesty I. 172.) — 1935: **Bántova**. (Csüry I. 61.)

23. **Barkászkert** — A Berekalji kert része, a Barkász-család a XVIII. század óta Csengerben lakos.

24. **Becsikert** — A Szamos kanyarulatának átvágásával (1824) került a csengeriek birtokába.

25. **Belsőkert** — A Berekalji kert legbelső része a Szamos kanyarulatánál.

26. **Benkőtag** — Benkő Pál nevééről, aki 1836-tól báró Apor Lázár és Szelezcky Jánosné Eötvös Rozália prefectusa volt.

27. **Berekalji kert** — 1673: Károlyi Sámuel a **Berekai kerten** egy gazos kertet zálogba vesz Melith Zsigmondtól — 1736: **Berekallyi kert** felé megfordulván a kert felől való sorban, a Berekallyai uczáról kijöven Angyalos felé tartván — 1762: a Laposon a **Berekallyi kerten** két pallag — 1809: **Berek allyi kerten** éppen a kapunál van egy háromszegletű kert — 1821: a **Berekalji kert** előtt való földnek az ország úton kívül maradt kis része — 1836: **Berekallyi kertbíró** számadása — 1850: **Berek allyai kert**.

28. **Bikabalkány** — 1850: **Bika Balkány** — 1859: **Bika Balkány**.

29. **Bikarét** — 1686: Jánosiban **Bika rétre** dülőben.

30. **Borégető föld** — 1809: **Bor égető földön** kívül, közel Újfaluhoz.

31. **Bornyútilalmas** — 1778: **Bornyú tilalmas** Jánosi alatt.

32. **Boros** — 1778: Erge háton **Boros** nevezetű föld.

33. **Botostava Botosta** — 1713: két föld az Erge háton, melynek egyike a **Botos tavára** menő földeknek a dülője — 1736: a **Botos tónak** nyolcad része — 1736: Rácsigón a **Botosta** uttyára véggel — 1764: **Botostából** haza felé jöven az Újfalusi úton a Csengeri tó felől — 1859: **Botosta** — 1864: **Botosta**, rét (Pesty I. 107.)

34. **Császárarca** — 1823: a **Császár árka** nevű tulajdon kaszálójában találták három lovaival.

35. **Csengerikert** — a Berekalji kert része.

36. **Csengeritő** — 1694: **Csenger Tó** (Schram 104.) — 1736: Köles nyílnak déli végében a **Csengeri tó** vagy on — 1744: **Tsengeri tóra** megyen véggel — 1764: az Újfalusi úton két pallag jön a **Csengeri tó** felől — 1818: a **Csengeri tóbeli** ökörtalalmas — 1843: a **Csengeri tó** és Gémes-tó körül — 1859: **Csengeri tó**.

37. **Csengeritóhát** — 1736: a **Csengeri tó hát**on az Asztag avagy Hordós kút uttyára jön ki véggel — 1744: a **Tsengeri tó hát**on van egy földem — 1776: a **Csengeri Tó hátra** és a Csengeri Tóra nyúl véggel — 1778: egy hegyes föld a **Csengeri Tó hátán**, a Hordós kúton kívül. 1850: **Csengeri tóhát**.

38. **Csenkeút Csenkút** — 1680: a **Csenke úton** belől — 1736: **Csenke útra** jön véggel Óvári felé nyúl — 1736: Öldöklésen a **Csenke út** átaljában — 1816: egyik végivel a **Csenke útra** menő, másik végivel az Óvári határdombra menő — 1850: **Csenke út** — 1859: **Csenkút**.

1524-ben **Chenke** nevű ember Csengerben lakik (Maksai 124.) 1575-ben **Chenke** Kelemen egy telket kap Csengerben (Szirmay II. 131.) — 1591: az mely házat **Chenke** Kelemen mellett csináltattunk, **Chenke** András tudja kinél vagyon (K. O. III. 416.) — 1743: Csontos György obrislajdinánt felesége **Csenke** Anna.

39. **Csíkverem** — 1806: a **Csík veremnél**.

40. **Csipkésszer** — 1686: a Jánosi határban **Chypkés szer**.

41. **Csűrűskert** — Tót és Halom utcai kertek alatt.

42. **Dajkafara** — 1736: Öldöklésen **Dajkafara** föld.

43. **Dinnyesor** — 1665: a **Dinye sor** végében egy pallag — 1754: **Dinye sorban** a Kerek tó felé, szomszédja a Tyúkszembalkány — 1828: Újhelyi rész a **Dinnyesorban** — 1859: **Dinnyesor** — 1864: **Dinnyesor**, dülő (Pesty I. 107.)

44. **Disznókút** — 1766: a **Disznó kútyánál** két szántó a közép járáson.

45. **Disznórét** — 1814: **Disznórét**.

46. **Dombkert** — 1772: a ref. egyháznak birák által meghatározott de ab aevo birattatott kertye van a Senyi kerten a **Domb kerten** belől, melynek déli szomszédgya a **Domb kert** mellett lévő Belényesiek kerttye. Ezen a részen régi épület maradványai vannak a földben, melyből középkori téglákat szedtek ki a tulajdonosok még 30 évvel ezelőtt is. A nép hite szerint ott állt valaha egy templom. Lehet hogy Dombó vagy Senye (Egyházassenye) temploma?

47. **Dombuta** — 1764: a **Domb után** egy rakáson 19 föld — 1766: **Domb utára** való fordulóban a Jánosi határban — 1806: **Dombután** — 1826: **Dombután** a Jánosi Pusztában.

48. **Erge**. — 1181: ad parvum **Eger**, inde ad **Mies Eger** (Szntpétery I. 1. 43.) — 1665: két föld egy barázdán az **Erge** ketté szakasztya — 1736: az Erge hátan és az **Ergére** jó véggel, s mellette is az **Erge** foly egy darabig és a dél felől való végét az **Erge** meg is szakasztya — 1764: az **Ergére** jön véggel — 1764: az **Erge** parton — 1776: **Ergén** kívül az út átaljában

— 1776: **Ergéből** feljövén öt szántó föld. l. még **Ergehát, Kurta Erge, Nádas Erge, Nagy Erge.**

49. **Ergehát** — 1665: **Erge háton** két föld — 1665: **Erge hát** ajba két pallag — 1736: **Erge háton** az Ergére jön véggel — 1822: találták ő kegyelmét a Hordós kútnál **Erge háton** a maga földje végén — 1859: **Ergehát** — 1864: **Ergehát**, dülő. (Pesty I. 107.)

50. **Ergehát útja** — 1736: **Erge hát út** hosszában egy pallag — 1764: Erge háton, Botosta vagy **Erge hát útján.**

51. **Éroldal** — 1686: **ÉR** háton **ÉR oldalban** a Jánosi határban.

52. **Fejérné tagja** — Fejér Sándor a múlt század közepén Bagoson a Bagossy-család tiszttartója volt. 1839-ben Csengerből vett feleséget, Osváth Rozáliát (1813—1888).

53. **Feketetag** — Fekete József csengeri orvos (1812) fiának Fekete Ignácnak a birtoka.

54. **Fogás** — 1806: A **Fogás** mellett.

55. **Foglár** — 1838: a Kastélydomb **Foglárnak** nem tekinthető.

56. **Folyár** — 1828: a Kaszárnyától a **Fojár** mellett — 1847: **Fojárban** szántó — 1859: **Folyár.**

57. **Füvesút** — 1686: Jánosi határban a **Füves út** Csenger felé.

58. **Fűfáskút** —

59. **Gatyaület** — 1665: **Gatya ületbe** egy holdas föld — 1764: Nagy Kerek tóba egy **Gatya ület** forma kaszáló (Szabó T. Attila I. 386.)

60. **Gémesztó** — 1820: a **Gémes tóból** jöttek — 1822: **Gémesztó** — 1843: a **Gémesztó** környékén legyen az úrbéresek földje. — 1859: **Gémesztó** — 1864: **Gémesztó** dülő. E dülőben egy mocsár van, hol hagyomány szerint a gémek tanyáztak. (Pesty I. 107.)

61. **Gémszállás** — 1665: a **Gémszállás** rekettyés rétet a körülötte való három pallagokkal — 1741: Rekettyés gazos rétemet a **Gémszálláson** — 1764: **Gém szállásán** — 1776: **Gém szálláson** az Erge uttyára nyúlnak véggel — 1776: **Gém szállás** oldalon — 1805: **Gémszállásbeli** jussomon lévő kaszálót — 1859: **Gémszállás.**

62. **Gróftag** — a gróf Teleki család birtoka, 1739-ben Teleki Mihály kapott részjóságot Csengerben (Szirmay 131. Teleki 278.), s azt 1867 körül birtokolták, amikor megvásárolta Németh Ignác. Utolsó birtokosa a Teleki családból Földváry Elekné Teleki Júlia volt.

63. **Grossmanntag** — 1874: **Grózmánytag.** Grossmann Filep haszonbérlő volt a Csengerjánosi határban.

64. **Gyűlvészút** — 1388: **Gyulwez** helység Vetéstől délkeletre — 1449: **Giwluez** alio nomine Wyfalu. — 1859: **Gyülevészút.**

65. **Hatzkykert** — 1812: Berek allyi kerten **Hatzky kertjének** hiva-

tódott. A XVIII. században a Hatzky-család Csengerben birtokos, rokonságban a Hadady-családdal.

66. **Halastó** — 1772: a Tógyesen túl a **Halas tónál**.

67. **Halomsor** — 1786: két föld a **Halom sorjában** egy barázdán.

68. **Hangyás** — az 1859-i térképen nincs feltüntetve.

69. **Harmadszer Harmatszer** — 1665: a **Harmat szer** útjára jön ki véggel — 1732: a **Harmad szeren** lévő szántó föld — 1744: a **Harmadszeren** két föld — 1766: **Harmat szeren** a középső lábban — 1809: **Harmad szeren** — a Ravasz juknál egy hegyes föld — 1850: **Harmadszer** — 1864: **Harmatszer** dűlő (Pesty I. 107.)

70. **Holtzszamos** — 1835: az Angyalos felőli forduló északi oldalán ideértvén a **holt Szamosnak** is a csengeri határhoz tartozó fele részét — 1841: a csengeri határon lévő Izgéti gazos térnek által vágásából származott **Holt Szamos** hagyásai közt létező határjel megújítása — 1848: a **Holt Szamos** medrében található posványos vízállásos és hasznavehetetlen helyek a mérés alól kihagyatnak.

71. **Homok** — 1806: a **Homokba** — 1859: **Homok**.

72. **Honcsokos** — 1736: a Vendég fogadó helynél a **Hontsokoson** — 1778: Bagosi útra jön véggel **Hontsokos** nevű föld — 1795: leköti földgyét a **Hontsokosnál** — 1859: **Honcsokos**.

73. **Hordóskút** — 1736: Csengeri tó háton az Asztag avagy **Hordós kút** útjára jön ki véggel — 1754: **Hordós kút** sorban lévő apró pallagocskák — 1776: a **Hordós kúton** innét — 1776: a **Hordós kút** mellett — 1778: Csengeri tó háton a **Hordós kúton** kívül — 1850: **Hordóskút**.

74. **Horgasér** — 1694: Horgas Ér (Schram 104) — 1736: **Horgas ér** közt két föld — 1813: a csengeri határon a **Horgos érnél** — 1864: **Horgasér**, dűlő (Pesty I. 107.)

75. **Hosszúszer** — 1665: **Hosszú szerbe** két föld — 1736: **Hosszú szerben** — 1778: **Hosszú szer** dűlőben — 1778: **Hosszú szerben** a Halom sorjában — 1850: **Hosszúszer** — 1864: **Hosszúszer**, dűlő (Pesty I. 107.)

76. **Hosszúsor** — 1776: az **Hosszú sorban** egy föld.

77. **Ibéke** — 1759: vagyon az **Ibéke** nevű Réth Csenger Újfaluban — 1806: **Ibékébe** — 1864: **Ibéke**, rét, dűlő (Pesty I. 115.)

78. **Izgét** — 1429: **Izgeyb** (Maksai 151. Szirmay II. 109.) 1547: **Izgyb** erdő — (Petrichevich 202.) — 1548: a csengeri határon lévő **Izkéb** nevű erdő részecskével együtt; — 1804: **Izgét** nevű hely — 1814: **Izgétből** pedig a tövis vágás büntetés terhe alatt megtiltatik — 1826: az **Izgéti** hidasra két vastag kikötő kötél — 1841: **Izgéti** gazos tér által vágásából származott **Holt Szamos** — 1861: **Izgét** legelő — 1864: **Izgéthát**, Angyalos határában a szomszéd csengeri határban lévő **Izgétről** (Pesty I. 19.) — 1935: **Izgét** (Csúry I. 423.)

79. **Jánosi mező.**
80. **Jánositag** — a hajdani Csengerjánosi területén.
81. **Jánosi út** — 1736: a **Jánosi útról** megyen le a Kecskerét úttya felé — 1736: **Jánosi út** hosszában.
82. **Járásföldje** — 1686: Jánosiban a **Járás földje** mellett.
83. **Jegyzőtág** — Sulyok Ede csengeri főjegyző birtoka.
84. **Kajlabalkány** — 1736: a **Kajla Balkányban** az Újfalusi út mellett — 1809: a Rátságó szélén a **Kajla Balkány** nevezetű három szegletű kaszáló.
85. **Kalangyás** — 1814: a **Kalangyásnál** — 1820: szembe jött a **Kalangyásból**.
86. **Kaufmanntag** — 1861-től Kaufmann József regalebérlő Csengerben.
87. **Kaszárnyasor** — 1826: — a **Kaszárnyából** a kis dűlőhöz menvén a Senyi kert feljáromjánál — **Kaszárnya sorjában** Alom földnek nevezte-
tik — **Kaszárnyától** a Fojár mellett.
88. **Kecskerét** — 1692: a **Kecske Réthbe** vagyis Ótoványba — a **Kecske rétbe** járó út határozza meg az észak felől való végét, délre pedig a Csengeri Akasztófa felé nyúl — 1740: **Kecske rétnek** nevezett kaszáló — 1773: a **Ketske rétbe** egy szántó föld, vagyis az Ótományba — 1815: **Kecskerét** nevezetű hely — 1822: a **Ketske rét** tele van vízzel — 1823: a Jánosi fordulóba, az úgynevezett **Kecskerétbe** — 1864: **Kecskerét**, dűlő. Bokros hely volt. (Pesty I. 107.)
89. **Kenderáztató** — 1736: **Kender Ásztatón** egy szántó — 1736: **Kender ásztató** útra nyúl véggel — 1764: **Kender ásztatón** hazul — 1787: vagyon a **Kender Ásztatón** kívül a Kis Senyi tón túl két föld — 1828: a Bagosi útnál a Nagy és Kis Senyi tó szélén hazul a **Kender ásztató** partján — 1820: **Kender Ásztató** úttyán — 1859: **Kenderáztató**.
90. **Kenderáztató erge** — 1828: a **Kenderáztató Erge** partya.
91. **Kendersor** — **Kender sor** lábán a Köles nyíl — a **Kender sorban** — 1744: Közép mezőn **Kender sorban** — 1764: **Kender sorban** a Közép fordulóban — 1859: **Kendersor**.
92. **Képesytág** — 1873: Képesy László főszolgabíró birtoka.
93. **Kerekítő** — 1181: inde per mediam partem **Kerekthow** et par finem Arok usque Zamos (Szentpétery I. 1. 43.) — 1501: **Kerektho** (Maksai 193.) — 1665: **Kerek tónál** két föld, Újfalu fele megyen véggel — 1754: a Dinnye sorban az alsó végi nyúl a **Kerek tó** felé — 1818: **Kerek tó** oldalon — 1830: **Kerekítő** szélén. L. még Kiskerekítő és Nagykerékítő.
94. **Keresztút** — 1736: **Kereszt úton** hazul — 1766: **Kereszt úton** hazul felől — 1819: **Kereszt útnál** lévő föld — 1847: **Keresztútban** szántó föld — 1859: **Keresztút**.

95. **Későkert** — a Szamos hídjánál volt a Berekalji kert része.
96. **Kétútközi** — 1736: Akasztófa sorjában a **két út közt** — 1859: **Két út közi**.
97. **Kettősbalkány** — 1736: **Kettős Balkányra** megyen véggel az Asztag útján kívül — 1799: egy kis hegyes pallag a **Kettős Balkányba** — 1847: **Kettős Balkányban** szántó föld — 1864: **Kettősbalkány**, dülő (Pesty I. 107.)
98. **Kisdülő** — 1828: **Kaszárnyából** a **Kis dülőbe** menvén.
99. **Kiskerekτό** — 1720: **Kis kerek Tó** fele (Schram 105.) 1736: az **Kis Kerek tónál** két kis föld — 1740: **Kis Kerek tón** kívül — 1762: **Kis Kerek tónál** — 1764: **Kis kerek tónál** az Angyalosi fordulóban — 1847: a **Kiskerekτόn** keresztül járó útnak elcsövázása — 1859: **Kiskerekτό** — 1864: **Kiskerekτό**, kaszáló. A közepin lévő kerek tóról. (Pesty I. 107.)
100. **Kiskörtvélytó** — 1766: **Kis körtvély tó** oldalán a Jánosi határon.
101. **Kisrét** — 1766: a **Kis rétre** menő sorban.
102. **Kissényítő Kissanyító** — 1736: a **Kis Sényi tónál** — 1766: az **Kis Sényi tóra** — 1778: **Kis Sényi Tóra** a Molnár István kaszálójára dül véggel — 1816: **Kis Sanyi tóba** — 1818: a Bagosi útnál a Nagy és **Kis Sanyító** szélén — 1859: **Kis Sanyító**.
103. **Kistag** — az 1859-i térképen nem szerepel, a tagosításkor mérték ki.
104. **Kistátom** — 1271: **Costatun** (Maksai 163.) — 1281: **Costatum** — 1429: **Koztoton** (Szirmay II. 109.) — 1686: **Kis tátomban** egy rét Jánosi-ban — 1698: **Kis Tátomba** hajtották itatni a Szegediné ökreit — 1759: **Kis Tátom háton** — 1826: **Kis Tátomnál**.
105. **Kolerástemető** — 1843: Kisasszony napi vásár a tallón a **colerás temetőnél** — 1859.
106. **Kolompérföld** — 1859.
107. **Kopár** — 1744: a **Kopáron** van egy föld.
108. **Kormány** — 1766: a **Kormányra** megyen véggel a Jánosi határban — 1822: akik a Jánosi földön vagy a Dombután szántanak, azoknak számokra **Kormány oldalon** lévő ökörtılalmas felszabadittatik.
109. **Kotymán** — 1764: a **Kotymányra** dül véggel — 1766: a **Kotymány háton** Csenger Újfalusi határon.
110. **Kölesnyıl** — 1736: Kendersor lábában a **Köles nyıl** — 1736: ezen **Köles nyıl**nak déli végibe a Csengeri Tó — 1776: a **Köles nyıl**nak déli végibe a Csengeri Tó — 1776: a **Köles nyılban** hat vékás föld — 1806: **Köles nyıl**.
111. **Körtvélytava** — 1428: **Kertuelzygethe** (Maksay 228.) — 1686: Jánosi határban a **Körtvély tó** ágára megyen véggel — 1823: a **Körtvély tavánál** a Jánosi határon.

112. **Középsősor** — 1736: a város árkát hátra hagyván a **Középsősorban** az Angyalosi ösvény átaljában — 1766: a **Középsősorba** — 1778: **Közép sorba**.

113. **Kuntag** — Kun József birtoka a tagosítás után.

114. **Kurtaerge** — 1826: a **Kurta Ergénél**.

115. **Kútvölgyehát** — 1686: Jánosiban a **Kút völgye háton**.

116. **Külsőbalkány** — 1736: a **Külső balkányra** mégyen véggel — **Külső Balkányon** — 1744: **Külső Balkán** felé mégyen véggel — 1762: **Külső Balkánnál** — 1822: **Külső Balkányba** találatik — 1859: **Külső Balkány**.

117. **Ladánypallaga** — 1764: a Měj kotyornál **Ladány pallaga**.

118. **Láncbalkány** — 1778: **Láncz Balkánynál** — 1847: a **Láncbalkányi** útnak a temetőn túl Angyalos felé a Kiskerektőn keresztül lecsóvázása — 1859: **Láncbalkány**.

119. **Lótilalmas** — 1778: a **Ló tilalmas** nevű kaszáló.

120. **Meggyes** — 1764: **Meggyesnél** az Angyalosi fordulóba.

121. **Meggyestő Meggyesta** — 1428: lacus **Meggestho** (K. O. II. 114—115.) — 1803: a **Meggyesta** oldalon — 1806: a **Medgyes tóba** — 1864: **Meggyestai** kaszáló. Lapályos kaszáló Újfaluban (Pesti I. 115.)

122. **Melithgaz Miligaz** — 1736: Angyalosban a nyugot felől való végén egy telek, északi szomszédja a **Mellith gaz** — 1736: a **Mellith gaz** vagy Vadaskert — 1778: **Milit** nevezetű gázos kert az Izgétben — 1788: **Miligaz** — 1788: **Militkert** — 1864: **Melithgaz**, mivel a Melitheké volt (Pesti I. 19.)

123. **Mélykotyor** — 1736: **Méh kotyor** mellett két föld — **Méh kotyoron** kívül — 1764: **Měj kotyornál** Ladány pallaga — **Méh kotyorból** menvén a Botosta felé — 1778: a **mély Kotyornál** — 1859: **Mély kotyor** (Szabó T. Attila I. 415.)

124. **Mesterbalkány** — 1705: **Mester Balkányra** és a Sényi Tóra menő három köblös földet Mágótsiné hagyta az ecclesiára tisztességes eltemetetéséért — 1809: **Mester Balkányba** van egy kis darab föld — 1813: **Mester Balkányon** egy egy szántó — 1859: **Mesterbalkány** — Mester nevű család élt Csengerben a XVIII. században.

125. **Mogyorós** — 1816: **Mogyorós**.

126. **Nádaserge** — 1736: a **Nádas Erge** szomszédtságában — 1766: **Nádas Erge** sorjában — 1806: **Nádas Erge** hosszában.

127. **Nádassor** — 1776: a **Nádas sorjában** a **Nádas Erge** szomszédtságában.

128. **Nagyerge** — 1736: Az Óvári felé való fordulóban a **Nagy Erge** mellett Óvári felé mégyen véggel.

129. **Nagykerekítő** — 1736: **Nagy kerek tón** kívül a Tibota uttyárul Újfalú felé véggel — 1740: a **Nagy kerek tó** mellette — 1764: **Nagy kerek tóba** egy Gatyá ület forma kaszáló — 1766: a **Nagy kerek tón** kívül — 1814: a **Nagy kerek tón** kívül a tilalmas közepin — 1846: a Jánosi fordulóban a **Nagy kerek tónál** — 1864: **Nagykerekítő**, kaszáló (Pesty I. 107.)

130. **Nagysenyítő Nagysanyító** — 1736: **Nagy Sényi tón** kívül — 1778: **Nagy Sényi tóra dül** — 1809: **Nagy Sényi Tóra** és a Bagosi útra megyen véggel — 1818: **Nagy és Kis Sanyító** szélén a Kenderásztató partján. — 1850: **Nagy sanyító**.

131. **Negyvenhold** — 1736: **Negyven holdban** 12 darab föld egy szélben, az Óvári felé való fordulóban — az Akasztó fa sorjában a két út közt az **Negyven hold** sorjának is hivattatik — 1763: a **Negyven hódba** — 1766: az **40 hold** dülője mellett — 1778: **Negyven holdra dül** — 1859: **Negyvenhold** — 1864: **Negyvenhold**, dülő (Pesty I. 108.)

132. **Nemessor** — 1665: **Nemes sorba** egy föld — 1776: a **Nemes sorjában** a Jánosi határban — 1847: **Nemes sorban** — 1859: **Nemessor**.

133. **Nemesszer** — 1736: **Nemes szer** lábában nyugatrul — 1776: a **Nemes szer** lábán találtatik három szántó föld.

134. **Nemestag** — 1847: **Nemes tagban** szántó.

135. **Némethtag** — Németh Ignác vásárolta meg a gróf Teleki család birtokát s a Gróftag lassan **Némethtag** lett.

136. **Nyalogató** — 1665: **Nyalogatón** hazul egy föld — 1744: Harmadik mezőn a **Nyalogatóban** — a **Nyalogatóra** megyen véggel — 1806: **Nyalogató** — 1830: a **Nyalogatóba** lévő tíz vékás föld — 1859: **Nyalogató**.

137. **Oltovány Ótovány Oltomány Ótomány** — 1736: **Ótományba** ... a Kecské rétbé járó út határozza meg — 1766: **Oltoványba** s Ketske rét uttyára jön véggel — 1773: a Ketske rétbé egy szántó föld vagyis **Ótoványba** — 1827: Jánosi fordulóba az **Ótoványba** — 1859: **Oltovány**.

139. **Ordító** — 1715: **Ordító** völgy háton az Berekalyi kertre megyen véggel — 1744: az **Ordító** dülőjében — **Ordítón** egy föld — Botostára megy véggel az **Ordító** ajban — 1776: az **Ordító** nevezetű helyen — 1788: **Ordítón** az Asztag uttyára jön véggel — 1859: **Ordító**.

140. **Óvári út** — 1778: a Szathmári és **Óváriba** járó út megyen keresztül rajta — 1818: a Kenderásztatótól ki a tarlón az **Óvári útig**.

141. **Ökörtilalmas** — 1818: a Csengeri tóbeli **Ökörtilalmas**.

142. **Ödöklés** — 1736: **Ödöklésben** Dajka fara föld — **Ödöklésen** a Csenke út átallyában — 1764: az **Ödöklésen** — 1859: **Ödöklés**.

143: **Ördög** 1680: az **Ördögnél** és az Csenke úton belől az Óvári határra menő sorban.

144. **Ördögerge** — 1809: **Ördög Erge** hosszában két hegyes pallag — 1859: **Erdög Erge**.

145. **Ösvény** — 1764: **Ösvény** átajjában az Angyalosi fordulón.

146. **Papréte Papréti** — 1665: az Akasztófánál, szomszédja **Pap réti** felől Károlyi Mihály — 1712: **Pap rét** (Schram 104.) — 1773: az Óvári határszélbe egy rét, mely **Pap rétyének** neveztetik, harminc boglya termő — 1809: az Óvári határ szélén vagyon egy kaszáló, Bántava vagy a mint most neveztetik **Pap réte** — 1859: **Papréti** — 1864: **Papréti**, dűlő, kaszáló. Mivel a ref. lelkész papi fizetesként bírja. (Pesty I. 108.) — 1936: **Papréti** (Csűry II. 216.)

147. **Papszeg** — 1686: Jánosi határon a **Pap Szegben**.

148. **Pénzgödör** — 1826: **Pénz gödör** sorjában a Jánosi pusztában.

149. **Pongrácztag** — Pongrácz Géza birtoka 1868-tól.

150. **Porgolát kert** — 1736: a Tibota uttyán haza felé jövén a **Porgolát kert** uttya — **Porgolát kert** alatt a legelső úthossza föld — 1776: **Porgolát kert** uttya. **Porgolát** jelentése: a város kerítése.

151: **Pozsonyhalma** — 1806: **Pozsony halmánál** Újfalu felé — 1822: Gémesztó és **Poson halma** körül a Bagosi és Csengeri megújított határdomb — 1864: **Pozsonyhalma**. Halom. A Csengerújfalu és Csengerbagosi határ között fekszik. Emberi kéz által hányatottnak látszik. (Pesty I. 115.)

152. **Rácsigó** — 1694: **Rácsigó** (Schram 104.) — 1736: a **Rácsigón** hazul az Alom földre dül véggel — **Rácsigó** nevezetű kaszáló — 1744: **Rácsigón** kívül — 1766: **Rácsigó** sorjában — 1778: **Rácsigó** szélén — 1787: **Rácsigón** kívül a Bagosi út hosszában — 1813: **Rácsigó** nevezetű helyen az Újfalusi útra jön véggel — 1822: a **Rácsigó** kútjánál — 1864: **Rácsigó**, dűlő. (Pesty I. 108.)

153. **Ravaszyuk** — 1773: **Ravaszyukon** kívül egy hegyes föld — 1778: **Ravaszyukon** kívül — 1806: **Rókalyuk** — 1859: **Ravaszyuk**.

154. **Recsegebalkány** — 1665: **Retseg Balkánynál** egy hegyes pallag — 1787: **Recsige Balkányban** — 1864: **Retsege-Balkány**. Mocsaras tó a Recsege dombról, melynek közepében van. (Pesty I. 108.)

155. **Recsegedomb** — 1665: **Retseg dombon** Újfalu felől — 1736: **Retsege dombnál** egy pallag — 1764: **Recsege domb** dűlőjében — 1776: **Recsege domb** sorjában — 1787: **Recsige dombon** kívül Újfalu felől — 1864: **Recsige domb**. A Csengerből Bagos felé vezető országúton létező emberi kezek által emeltnek látszó dombtól veszi magát, melyben emberi csontok is találtak — a hagyomány szerint itt rossz személyek, állítólag boszorkányok égettettek volna meg. (Pesty I. 108.) — 1936: **Recsige domb**. (Csűry II. 265.)

156. **Reccsigelapos** — 1744: **Retsige laposon** van egy föld — 1859: **Reccsigelapos**.

157. **Régi fogadó** — 1764: **Régi Fogadónál** hazul felől.

158. **Rekettyéshát** — 1731: a **Rekettyés hát** ajba az Óvári határ szélén — 1736: **Rekettyés háton** egy föld — 1739: **Rekettyés háton** az Óvári fordulóban — 1787: **Rekettyés háton** a felső végi Bagos felől fel van szántva — 1813: **Rekettyésháton** a máléba találták — 1820: **Rekettyés háton** a Kenderásztató uttyán jött haza fele — 1859: **Rekettyéshát** — 1864: **Rekettyéshát**. E dűlőben hagyomány szerint rekettye és tövisbokrok voltak. (Pesty I. 108.)

159. **Rekettyésrét** — 1665: **Rekettyés rétet** a környülötte való három pallagokkal — 1741: **Rekettyés gazos rétet** a Gébszálláson.

160. **Rét** — 1736: a **Rétre** dűl véggel.

161. **Révészföld** — 1826: **Révészföld**, a város felől szomszédja az Erge.

162. **Rózsás** — 1823: lovai szabadon ettek a **Rózsásba**.

163. **Sáságy** — 1826: **Sás ágy** előtt két föld — 1858: **Sáságy-oldal** — 1864: **Sáságy**, Urában dűlő. (Pesty II. 414.)

164. **Senyikert Sanyikert** — 1677: egy gyümölcsös kert, kit hínak **Senei kertnek** — 1678: **Senyi kert** Melith Zsigmond kertje — 1772: a ref. egyháznak ab aevo birattatott kertye van a **Senyi kerten**, a Dombkerten — 1787: egy gyümölcsös kertemet a **Senyi kerten**, szomszédja a Szamosra nyúl véggel — 1810: **Senyi kerti kerülő** — 1819: **Senyi kerti gyűlések jegyzőkönyve** — 1840: **Senyi kerti kertbíráknak megerősítették** Borbély Mihály és Kádár György — 1852: sürgető szükséges lenne a már régolta megkezdett Komlód Tótfalusi és Csengeri ügy nevezett **Senyi kerteken** a Szamos átvágása — 1859: **Sanyikert** — 1936: **Sanyikert** (Csúry II. 285.)

165. **Senyitő Sanyitő** — 1736: a **Senyi tóra** menő sorban — 1744: **Senyi tónál** egy föld — 1773: a **Senyi tóra** megyen véggel — 1776: új **Senyi tó** mellett — 1813: a **Senyi tónál** a búzában étettek — 1831: a **Senyi tónál** lévő kaszáló — 1859: **Sanyitő** — 1936: **Sanyitő**. Sándorfalu egy elpusztult falu neve Csenger határában. (Csúry II. 285.)

166. **Setétszeg** — 1686: Jánosi határon **Setét Szegh** nevű kaszáló — 1736: **Setét szegen** lévő kaszáló — **Setit szegen** egy pallag — **Setett szegre** nyúl véggel — 1744: **Setét szegre** megyen véggel — 1764: **Setett szeg** fele a Harmadik lópban — 1818: **Setét szegen** — 1859: **Setétszeg**.

167. **Siket** — 1740: egy **Siket** nevű kaszáló, három boglya termő.

168. **Sóshalma** — 1778: **Sós halma** végében.

169. **Striztag** — Striz (később Némethre magyarosította a nevét) József baromorvos birtoka. (1839-től Csengerben élt a család.)

170. **Sulykostó** — 1665: **Sujkos Tónál** egy föld — 1762: a **Sujkos tón** kívül — 1766: a **Sulykos tón** hazul — 1806: **Sullykos tó** — 1859. **Sulykostó**.

171. **Szakadék** — 1686: Jánosi határon a **Szakadékban** — 1766: a **Szakadék** közt négy darab föld a Csenger Újfalusi közép járáson.

172. **Szatmári út** — 1736: **Szatmári útra** által megyen a Szugojból — 1766: a **Szatmári útra** jön véggel — 1778: a **Szathmár**ra és Óvárba **járó út**.

173: **Szilás** — 1766: **Szilás** oldalon — 1778: a **Szilásban** — 1806: **Szilás** — 1827: Közép fordulón a **Szilás** nevezetű helyen — 1859: **Szilás**.

174. **Sziget** — 1686: Közép nyomásban a **Szigeten**.

175. **Szógota** — 1736: a **Szógotára** megyen véggel — 1754: **Szógotában** úthossza föld — 1764: **Szógotában** lévő kaszáló fele — 1772: van a **Szógotába** a Szamos partra egy föld — 1859: **Szógota** — 1864: **Szógota**, dűlő. (Pesty I. 108.)

176. **Szőlőskert** — 1736: **Szőlős kertnél** való fogásban a város árkánál — 1759: a Castély pusztáin kívül, a város árkán belül vagyon egy **szőlős** nevezetű kert.

177. **Szugoly** — 1736: Szatthmári útra által megyen a **Szugojbul** egy föld — 1828: **Zugolyba** a Senyi kerten.

178. **Szuhányitag** — Szuhányi László 1759 óta felesége (Kállay Éva) jussán birtokos volt Csengerben.

179. **Szunyogtag** — Újfalú felé.

180. **Szűrégetődomb** — 1736: **Szűr égető dombon** hazul egy szántó — **Szűrégető dombnál** — 1806: **Szűr égető domb** — 1859: a **Szűrégető** dűlőjében — 1864: **Szűrégető**, dűlő. (Pesty I. 108.)

181. **Tarkuta** — 1764: **Tarkutánál** — 1778: **Tarkutában** az Újfalusi út megyen a végiben — 1806: **Tarkutánál** — 1818: **Tarkutabeli** ökörtillamas felszabadítottak — 1859: **Tarkuta** — 1864: **Tarkuta**, dűlő. **Tarkuta**, rét. (Pesty I. 108. 115.)

182. **Téglás** — 1820: a kerülő azt állította, hogy a **Téglásnál** találta.

183. **Téglaszer** — 1736: **Tégla szerbe** hat szántó — **Tégla szerben** a kertek alatt a Középső járásban — 1766: **Tégla szerben** két szántó föld — 1864: **Tégla szer**.

184. **Téthydűlő** — 1809: **Téty dűlő** pallengján — 1826: **Téthy** rész pallengja.

185. **Tetürét Tetórét** — 1728: a **Tető rét** háton lévő földet zálogba vettem — 1736: a Tibota előtt az **Tetű réthez** közel egy palleng — a **Tetű rétb**en — 1744: a Tetürét felé megyen véggel — 1787: az **Tető rét** alyban, az Ásvány fojása mellette — 1859: **Tetürét**.

186. **Tézslaszer** — 1736: **Tésla szerbe** egy föld az Angyalosi fordulóban — **Tésla szerben** a kert alatt.

187. **Tibota, Tibatava** — 1429: **Thybatelke** nevű hely Csaholyi János birtokai közt — Jánosi után (Szirmay II. 109.) — 1686: Jánosi határban a **Tiba tava** mellett. — 1738: Setét szegtől a **Tibota** felé két pallag — **Tibota** uttyán haza felé — 1766: a **Tibota tava** szigettyénél a Jánosi határban — 1776: **Tibota** előtt a Tetű réthez közel — 1812: a **Tibota** felé való gyepen — 1936: **Tibota** (Csűry II. 390.)

188. **Tótfalusi kert** — 1852: sürgető szükséges lenne a **Tótfalusi** és Csengeri úgynevezett Senyi **kerteken** a Szamos átvágása.

189. **Tölgyes** — 1766: a **Tölgyesen** túl a halas tónál pallag — 1790: a **Tölgyesen** egy gazonos pallag — 1795: a **Tölgyesben** egy darab szilvás. A Szamos árterületén a Sanyikerten, közel a Dombkerthez Kun József tulajdonában volt a 6—7 évszázados mocsári tölgyekkel ékes terület, amelyet kiirtottak 1945 után.

190. **Túlsóerge** — 1501: **Thwlsoerge** (Maksai 193.)

191. **Tyukodi út** — 1736: az Akasztó völgy mellett a **Tyukodi úton** belől — az **Tyukodi út** is keresztül megyen rajta — **Tyukodi útra** jó véggel — 1764: az Akasztófa sorjában az **Tyukodi út** hosszában.

192. **Tyúkszembalkány** — 1754: a Dinnye sorban s Kerek tó felé, szomszédja a **Tyúkszem Balkány** — 1764: **Tyúkszem Balkán** körül — 1799: Jánosi fordulóban csengeri határon a **Tyúkszem Balkányban**.

193. **Ugarmező** — 1766: a Nyomás mezőn vagyis **Ugar mezőn** a Halom sorban.

194. **Újfalusi út** — 1772: **Újfalusi útnál** két pallag.

195. **Vendégfogadóhely** — 1736: **Vendég fogadó helynél** a Hontsokoson — 1764: **Régi Fogadónál** hazul felől — 1864: **Fogadó dűlő**. Hagyomány szerint rendszeres fogadó volt. E helyen most is domb van. (Pesty I. 108.)

196. **Vinczedomb** — 1826: **Vincze dombnál** a Jánosi Pusztában.

197. **Virágföldek** — 1847: **Virágföldekben** szántó — 1859: **Virágföldek**.

198. **Vöcsökmocsár** — 1686: Jánosiban **Vöcsik mocsár** mellett — **Vöcsök mocsara** — 1826: **Vöcsiknél** a Jánosi Pusztában.

199. **Zsákhalma** — 1736: **Zsák halma** sorjában a Tyukodi út felől nyúl Jánosi fele — **Zsák halma** táján a Jánosi útra jön véggel — 1766: a **Sák halma** sorjában — 1773: **Sákhalmában** egy szántó föld — 1809: **Zsákhalmában** egy föld — 1811: a **Zsák halmába** lévő három köblös zöld búzavetés — 1859: **Zsákhalma** — 1936: **Zsákhalma** (Csűry II. 473.)

200. **Zsíroskút** — 1806: **Zsíros kútnál** — 1859: **Zsíroskút útja** — 1864: **Zsíroskút**, dűlő (Pesty I. 108.)

Jegyzet:

Az itt közzétett adatokat 50 év alatt gyűjtöttem, kiindulva az élő emlékezetből s folytatva a buvárkodást oklevelekben, nyomtatott kiadványokban. A legnagyobb segítséget a Szuhányi-család csengeri levéltára jelentette, amely 1944 őszén teljesen megsemmisült. 1935 és 1943 között foglalkoztam ennek a levéltárnak rendezésével, s buvárkodás közben írtam ki azokat az adalékokat, amelyeket csak az én feljegyzéseim mentettek meg a pusztulástól. Helyesírásuk csak nagyjából felel meg az eredetinek. Sajnos azokat már nincs módomban összehasonlítani. Néhai dr. Szuhányi Ferenc, a levéltár tulajdonosa, a legnagyobb készséggel bocsátotta rendelkezésemre a családi iratokat.

* * *

A legnagyobb zavarban vagyok, amikor dr. Gyarmathy Zsigmond kérésére szembe kell néznem háromnegyedszázados életem helynévkutató kezdeteivel, kibontakozásával és fejlődésével. Valójában az anyanyelv megtanulásával kezdődött, s halálom pillanatában fog félben maradni. Mert az évszázadok óta egyazon településen élő és a hagyományba beleszületett generációk észrevétlenül, a beszéddel egyszerre tanulják meg a teljes magyar nyelvet, amelybe beletartozik a falu határának, a legkisebb részének neve is.

Természetesen a gyermeket nem is érdekli a határnevek etimológiája, hiszen enélkül is pontosan eligazodik a szülőföld minden területén, akár csak élete színhelyén: a házban, udvaron, családban és a hagyományos közösségben. Pontosán tudja, hogy merre van az **Izgét**, ahova tavasszal a marhát kihajtják legelni, a **Recsigedomb**, a **Bánta**, **Tibota**, **Botosta**, **Meggyesta** nevű határrész. S ha azt mondták neki, hogy a **Jánosi** tagban lévő máléföldön kell kapálni, vagy ősszel a varjaktól kolomppal védeni a kukoricást, pontosan odamegy, s végzi a munkáját. Hiszen a határnevek közös tulajdona az egész falunak, csak majd később kezd érdeklődni, hogy a **Ravaszlyuk**, **Harmatszer**, **Csenkut**, **Miligaz** mit jelent, mi az értelme, s van-e egyáltalában magyarázata. Elhiszi, hogy a **Hordóskutat** azért nevezik így, mert valamikor bődönös kút volt azon a tájon, a **Csenkut** nevét onnan kapta, hogy beleesett a tulajdonos szűre, tehát elcsente, a **Papréti** pedig valamikor a prédikátor-papok kaszálója volt. Nem töpreng a szóban rejtve maradt s messzebbre mutató eredeti jelentésen, hiszen erről mások sem tudnak többet.

Gimnazista koromban kezdtem jobban érdeklődni a szülőföld hagyományai iránt, de feljegyezni, sajnos nem jegyeztem fel amit megtudtam. Arra egyetemi hallgató koromban nyertem bátorságot boldog emlékezetű **Pápay József** professzoromtól, aki közben járt, hogy a Magyar Nyelvtudományi Társaság 1927-ben a nyári vakációra 200 pengőt adott népnyelvi gyűjtés elkészítésére. Ezzel kezdődött a kutatás, de akkor elsősorban népmese, népdal, babonás történetek, trufák, gúnynevek érdekeltek, s jellegzetes szavakat írtam össze, no meg felkeltette kíváncsiságomat a határnevek gazdagsága is. Ez ösztönzött arra, hogy Csenger múltjával kezdjek foglalkozni, s a reávonatkozó nyomtatott írásokat tanulmányozzam. Ekkor már jegyzeteket készítettem s egy új világ tárult elém a hajdan birtokos családok (**Csaholyi, Súlyok, Kapy, Melith, Prépostváry, Szuhányi, Bethlen, Teleki** stb.) neve került előtérbe, s amikor nagyapámtól érdeklődtem egyik másik után, bizony nem sokat tudott róluk mondani. Azt tudta, hogy a Teleki családé volt a református paróchia régi épülete a templom mellett, de csak **Grófnak** emlegették, s a **Gróftagot** Striz Ignác birtokolta, aki akkor már Németh néven volt ismerős.

Mindez kutatásra ösztönzött, s a helybeli községi és egyházi iratokat kezdtem tanulmányozni, s egyes családoknál gyéren előkerülő régi szerződések. Bizalmasabb beszélgetésben pergamenre írt nemeslevelek is kerültek elő, mire nem sokat adtak már akkor, de tisztelettel őrizték.

Sajnos a község nem sok iratot mentett meg a múltból. Java részük ebek harmincadjára jutott, de hiszen a hivatalnokok változásával, meg hely sem volt megőrzésükre, elpusztultak. A református egyháznál a régi anyakönyveken kívül már XVIII. századi iratok is előkerültek a Bethlen és Teleki család patrónusságával kapcsolatban, s azokban a határnevek régebbi alakjaival először találkoztam. A hagyományosan ejtett és továbbélő forma azonban sok esetben más alakban került elő. Ez újabb bátorságot adott a kutatásra.

Mivel szülőfalumban élt **Szuhányi Ferenc** (1863—1934) földbirtokos régi kúriájában, s ő volt a kerület országgyűlési képviselője is, megfelelő ajánlásokkal a húszas évek végén, mint egyetemi hallgatót fogadott egy délután a kúria előtt lévő hársfa alatti asztalnál. Kérdezősködésre kiderült, hogy az ő birtokában nagy mennyiségű családi irat van ládába csomagolva, ahogy 1919 őszén vagy 1920 tavaszán Hiripről és Ivácskóról, a család előnevét viselő két faluból elhozatta. Ő maga azonban soha ki nem bontotta, nem is hajlandó senkinek engedélyt adni annak buvárlására. Ezzel ez az útja a kutatásnak eltorlaszolódott. Pedig csak ez bízott igazi eredménnyel, mert a vidéken élő kutató alig jutott be az Országos, vagy megyei Levéltárba, s ott ha bejutott is, elveszett az óriási nagy rendszer-

ben leltározott anyagban, s egy-egy helysége vonatkozóan szinte reménytelennek látszott munkája. Arról nem is beszélve, hogy az ilyen kutatásra sehol senki nem tanította, s nem is volt kitől tanácsot kérni.

A családokkal való rokoni kapcsolat, a családi iratok előkerülése a csengeri családok történetének buvárlására ösztönzött, s mivel ezek a családok javarészt paraszti sorban élő famíliák voltak a harmincas években az új szempontú genealogiai kutatás szívesen közölte cikkeimet a Magyar Családtörténeti Szemlében.

Már megszereztem a tanári oklevelet is, megjártam Párizst s lehetőséget kaptam a csengeri református egyháztól, hogy a régi gótikus templom kriptáját feltárjam. A Nemzeti Múzeum kiváló szakemberével, **Höllgrigl Józseffel** három nyáron buvárkodtam (1931—1933), s kutatásunk eredménye nagyjelentőségű volt. Nem a kriptákból előkerült arany és ezüst ékszerek jelentették az értéket, amelyből a templomot renováltatta az egyház, hanem az addig ismeretlen régi családok Csengerhez való kapcsolatának izgalmas kutatási lehetősége.

1934-ben meghalt Szuhányi Ferenc, s távolabbi unokaöccse szintén **Szuhányi Ferenc** (1909—1971) örökölte a több mint ezer holdas birtokot és a kúriát. Vele közelebbi barátságba kerültem, hiszen csak négy évvel volt fiatalabb, s igen demokratikus gondolkodású, művelt és a múlt hagyományai iránt érdeklődő egyéniség volt, s ő adott lehetőséget 1935 nyarán a családi iratokat őrző ládák felbontására és kutatására. 1943 nyaráig minden vakációban mint a család vendége kutathattam az iratok között s rendeztem az anyagot, de ez az idő még minden láda kibontásához sem volt elég. A Csengerre vonatkozó adalékokat kivonatosan összeírtam közben, s ennyi maradt meg ebből a nagyfontosságú családi levéltárból, mert 1944 őszén a felszabadulást követően teljesen elpusztult, illetve nyoma veszett. Az általam feljegyzett adalékok most már a Szabolcs-Szatmár megyei Levéltárban található meg.

Ez a családi levéltár felbecsülhetetlen gazdagságban őrizte meg a megye régi családaira, településeire vonatkozó iratokat a XV. századtól kezdve egészen a XX. század elejéig. Voltak köztük eredeti királyi adománylevelek, fejedelmek birtokadományáról szóló oklevelek, családi iratok, le származási táblázatok, birtokpercek, végrendeletek, birtokösszeírások, jobbágyok használatában lévő telekösszeírások és azokhoz tartozó földek pontos körülírása határrészek szerint, nagy levelezés a XVIII. századból, amikor a birtokot a Szuhányi család összevásárolta, illetve a távolabb élőkől különböző módon megszerezte. Záloglevelek, és az egyes családtagok hivatalával kapcsolatos közérdekű iratok is.

Felbecsülhetetlen értékű gyűjtemény volt, s örökre elpusztult, amit nem lehet eléggé fájlalni. Engem leginkább a Csengerre vonatkozó iromá-

nyok érdekeltek, de különböző családokkal való kapcsolatokra is fény derült a kutatás közben.

A nagy irattömeg megijesztett, de nem rémített el a kutatástól s a rendezéstől. A nyári buvárkodás mellett alkalmam volt családtörténeti kutatásaimat alaposabb forrásanyaggal bővíteni s a **Csüry Bálint** és **Szabó T. Attila** szakavatott útmutatásával és bátorításával a határnevekkel is alaposabban foglalkozni. Az első összefoglalás 1942-ben formálódott ki, s azt nyomtatásban **Pais Dezső** szándékozott a Magyar Nyelvben közreadni. Sajnos 1944 őszén a cikk korrektúrája, kézírata a Franklin nyomdában volt, s a budapesti ostrom alatt a nyomda épületével együtt elpusztult.

1945-ben újra hozzákezdtem a buvárkodáshoz, s 1947 tavaszán a Magyar Néprajzi Társaságban tartott előadásomban már az új kutatás alapján szólhattam a csengeri határ kialakulásáról. Az anyagot tovább kellett bővíteni, s az elveszett levéltár nagyon hiányzott, de törmelékeimből sikerült ezt a kis összefoglalást elkészítenem. Tervezett kinyomtatása nem sikerült, de nagyon hálás vagyok **Sebestyén Árpád** professzornak, a kézirat lektorának, szakszerű és segítséget nyújtó bírálatáért. Ebben az átdolgozott formában adom át azoknak, akik érdeklődnek szülőföldem alaposabb megismerése iránt.

Számomra nagy meglepetést tartogatott a régi határnevekkel való foglalkozás és az adatok összegezése. Kiderült, hogy a **Csenkut** régebben **Csenke út** volt, s a Csenke család lakott Csengerben (Chenke Kelemen nevű). Azt is sikerült kibogozni, hogy a **Miligaz** az egyetlen határnév, amely a brebiri **Melith** család nevét kissé torzítva, de korabeli kiejtésben megőrizte. Azt is megtudtam, hogy a **Recsigedomb** Recsege (Receh, Rechege) elpusztult falu nevét rejti magában, amelyet 1271-ben illetve 1281-ben **Costatum** nevű hellyel együtt még az Árpád-ház királyai adományoztak a Csaholyiaknak. S merész ötletre szántam el magamat, amikor egy megfejthetetlen XVII. századi határrésznevet, Jánosi felé a **Kistátom** nevű ezzel a **Costatummal** azonosítom. Ugyanis az eddigi magyarázatok nem helytállóak, sőt éppen Ricse nevével nem lehet Recheget összekapcsolni s a **Costatum** idegen ejtésű neve **Kistátommá** változott a szájhagyományozott formában. Amúgy is amikor 1429-ben a Csaholyi birtokokat felsorolják így következnek a települések egymásután: **Angialos, Izgeyb, Chenger-Jánosy, Thybatelke, Koztoton, Chenger, Senye** stb. Ezek a helyek a csengeri határban mind előfordulnak mint határrésznevek.

Azt is világossá tettek előttem a kutatások, hogy **Jánosi** régibb egyházas település volt, mint Csenger mert a XIV. század elején az erdélyi püspök, Jánosi anyaegyháza mellett Csengerben, a leányegyházban, fakápolna felállítását engedélyezte. Kiderült, hogy a **Tibota — Tiba tava**,

a **Bánta** — **Bán tava**, a **Meggyesta** — **Meggyes tó, tava** —, s ezek a határ bővizű múltjáról s az Ecsedi-láp (a Rét)-hez való szoros kapcsolatáról vallanak. A kis erek, patakok az **Erge**, **Balkány** a Szamos és láp közötti árvizek levezetését szolgálták, nem beszélve az **Ásványról**, amely már az emberi beavatkozást is jelzi.

A határnevek történeti múltról vallanak, s egy hajdani gazdasági kultúrának, népünk hagyományainak drága öröksége. Egybe tartozik a szellemi néprajz és az anyanyelv teljes egységes hagyományával.

Ennek kutatása tovább folytatandó, s a mai még élő régi hagyományos neveket mind össze kell gyűjteni. Ezt az összefoglaló eredményét a régi csengeri határneveknek a fiatal kutatóknak ajánlom, mert a megváltozott történelmi idők nem tették semmivé a hagyományt, amely jele-nünket összeköti a múlttal.

Rövidítések:

- Anj. Okm.:** Anjoukori Okmánytár I—VI. (szerk.: Nagy Iván) Budapest. 1878—1891. VII. (szerk.: Tasnádi Nagy Gyula) Budapest 1920.
- Arch. Ért.:** Archaeológiai Értesítő.
- Basta:** Basta György hadvezér levelezése és iratai (1597—1607). I—II. Budapest 1909—1913.
- Borovszky:** Borovszky Samu szerk.: Magyarország vármegyéi és városai. Szatmár vármegye. Budapest én. (1908).
- Csáky:** Bártfai Szabó László: Oklevéltár a gr. Csáky-család történetéhez, I. Budapest 1919.
- Csánki:** Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I. Budapest 1890.
- Cs. K.:** Csengeri Krónika. Néprajzi és helytörténeti antológia Molnár József 70. születésnapjára. Szerk.: Dankó Imre. Kiadja Csengeri Nagyközség Tanácsa. Csenger 1975.
- Csúry:** Csúry Bálint: Szamosháti szótár I—II. Budapest 1935—1936.
- Deák:** Deák Farkas: Wesselényi Anna. Budapest 1875.
- ETSz.:** Gombocz Zoltán—Melich János: Magyar etymológiai szótár I—II. Budapest 1914—1944.
- Fejér:** Fejér György: Codex Diplomaticus Hungariae ecclesiasticos ac civiles. I—XI. Buda. 1829—1844.
- Gáldi—Makkai:** A románok története különös tekintettel az erdélyi románokra. Szerk.: Gáldi László és Makkai László. Budapest 1941.
- Höllrigl:** Höllrigl József: A csengeri református templom kriptájának leletei. Arch. Ért. 1934—1936.

- Kállay:** A nagykállói Kállay-család levéltára I—II. Budapest 1943.
- Kiss:** Kiss Kálmán: A szatmári református egyházmegye története. Nagykőrös 1878.
- Kniezsa:** Kniezsa István: Az Ecsedi-láp környékének szláv eredetű helynevei. Magyar Népryelv, Debrecen 1940 és A magyar nyelv szláv jövevényszavai I. Budapest 1955.
- K. O.:** Géresi Kálmán: A nagykárolyi gr. Károlyi-család oklevéltára. I—V. Budapest 1882—1897.
- M. Cs. Sz.:** Magyar Családtörténeti Szemle.
- Maksai:** Maksai Ferenc: A középkori Szatmár megye. Budapest 1940.
- M. Ny.:** Magyar Nyelv.
- Mező—Németh:** Mező András—Németh Péter: Szabolcs-Szatmár megye történelmi etimológiai helységnévtára. Nyíregyháza 1972.
- Művtört. Ért.:** Művészettörténeti Értesítő.
- Pesty:** Pesty Frigyes: Magyarország helynévtára: Szatmár vármegye. 1864. I—II. OSzK. Kézirattára. Fol. Hung. 1114. sz.
- Petri:** Petri Mór: Szilágy vármegye monográfiája I—VI. Zilah 1901—1904.
- Schram:** Schram Ferenc: XVI—XVII. századi földrajzi nevek az Országos Levéltárban. Budapest 1973.
- Szabó T. Attila:** Anyanyelvünk életéből. Válogatott tanulmányok, cikkek. I. Bukarest 1970.
- Szentpétery:** Scriptorum rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum, edidit E. Szentpétery I—II. Budapest 1927.
- Szirmay:** Szirmay Antal: Szatmár vármegye fekvése, története és polgári esmérete. I—II. Buda 1809—1810.
- Teleki:** A római szent birodalmi széki gróf Teleki-család gyömrői levéltára. Írta és összeállította dr. Iványi Béla. Szeged 1937.
- T. E. Sz.:** A magyar nyelv történeti—etimológiai szótára. I—III. Budapest 1967—1976.
- Vár. Reg.:** Karácsonyi János—Borovszky Samu: Regestrum Varadiense. Budapest 1903.
- Wenzel:** Wenzel Gusztáv: Árpádkori új okmánytár I—XII. Budapest 1860—1874.
- Z. O.:** A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősebb ágának okmánytára I—XII. Budapest 1871—1931.
- Zs. O.:** Zsigmondkori Oklevéltár I—II. Összeállította: Mályusz Elemér. Budapest 1951—1958.
- 1859:** A csengeri tagosítás alkalmával készített térkép. Csenger levéltárában meg volt az 1930-as években.

Másolat hivatalos használatra.

Kisgyer királyi kereskedelemügyi

MINISTER.

99859/1922.

-----szám.

I.

S z a t m á r vármegye közönségének.

A vármegye törvényhatósági bizottságának 1921 évi február hó 24-én tartott közgyűlésében 87/1921 kgy. szám alatt hozott határozatában kifejezésre juttatott kérelmére a vármegye közigazgatási bizottságának 1922 évi október hó 13-án tartott üléséből 1560/1922 kb. szám alatt elém terjesztett javaslatának részben való figyelembevételével megengedem a vármegye közönségének, hogy a csatolt " Engedélyokirat "-hoz fűzött helyszínrajzban feltüntetett és műszaki leírásban részletesen körülírt, illetőleg a vármegye területén átvonuló sima csenger- mőtészalkai törvényhatósági közút 4.157 - 4.262 km. szakaszán a Szamos folyón átvezető 104,80 méter össznívűségi kőhidőcök és kőpillérekkel ellátott 3 nyílású vasfelferkezetű hidnak és tartozékainak építése, fentartása, kezelése és esetleges újból való építése fejében az idézett " Engedélyokirat "-ban részletesen felsorolt feltételek és kikötések mellett a legközelebb egymásután következő 10 és 1/2 éven át, illetőleg az 1933 évi június hó 30-áig bezárólag hidvámszedési jogot gyakorolhasson s annak érvényesítésénél az életbe léptetés napjától kezdődőleg az 1924 évi december hó 31-éig bezárólag ideiglenesen az Engedélyokirat*-ban megállapított vámdíjszabályzatot alkalmazhassa.

Az erre vonatkozó elhatározásomat tartalmazó

" Engedélyokirat "-ot leküldve, felhívom a közönséget, hogy az

" Engedélyokirat "-ot az 1890 évi I. t. c. 86 §.-a értelmében a törvényhatóság területén a legelőbb módon tegye közzhírré.

Az " Engedélyokirat "-nak az állam hivatalos lapjában leendő közzétételére iránt egyidejűleg intézkedtem.

A csengeri Szamos-híd vámszedési jogának meghosszabbításáról készített határozat első oldala. 1923. január 17. (SzSzmLt. IV. B. 754. 86. d.)